

Y PWYLLGOR GWAITH

Cofnodion y cyfarfod hybrid a gynhaliwyd ar 28 Tachwedd, 2023

YN BRESENNOL: Y Cyngorydd Llinos Medi (Arweinydd) (Cadeirydd)

Y Cyngorwyr Neville Evans, Carwyn Jones, Gary Pritchard, Alun Roberts, Dafydd Roberts, Nicola Roberts, Dafydd Rhys Thomas, Robin Williams.

WRTH LAW: Prif Weithredwr
Dirprwy Brif Weithredwr
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol
Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc
Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd
Pennaeth Gwasanaethau Tai
Pennaeth Democratiaeth
Rheolwr Datblygu Economaidd (THJ) (ar gyfer eitemau 11 a 13)
Rheolwr Gwasanaethau Tai (Strategaeth, Comisiynu a Pholisi) (ELI)
Cyfreithiwr (Contractau, Caffael a Llywodraethu Corfforaethol) (DW)
Swyddog Diogelu Data (HP) (ar gyfer eitem 5)
Swyddog Pwyllgor (ATH)
Swyddog Gweddarlledu (FT)

YMDDIHEURIADAU: Carys Edwards, Pennaeth Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid

HEFYD YN BRESENNOL: Y Cyngorwyr Douglas Fowle, Glyn Haynes, Trefor Ll. Hughes, MBE, Robert Ll. Jones, Rheolwr Sgriwtini (AGD), Swyddog Sgriwtini (EA), Swyddog Cyfathrebu (GJ)

1. DATGAN DIDDORDEB

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiad o ddi-ddordeb.

2. MATERION BRYN A ARDYSTIWDYD GAN Y PRIF WEITHREDWR NEU EI SWYDDOG APWYNTIEDIG

Dim i'w adrodd.

3. COFNODION

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Gwaith a gynhaliwyd ar 24 Hydref, 2023 i'w cadarnhau.

Penderfynwyd cadarnhau fod cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Gwaith a gynhaliwyd ar 24 Hydref 2023 yn gywir.

4. BLAEN RAGLEN WAITH Y PWYLLGOR GWAITH

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Democratiaeth a oedd yn cynnwys Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith ar gyfer y cyfnod rhwng mis Rhagfyr 2023 a mis Gorffennaf 2024 i'w chadarnhau.

Diweddarodd y Pennaeth Democratiaeth y Pwyllgor Gwaith ynghylch newidiadau i'r Blaen Raglen Waith a nodwyd y canlynol –

- Eitemau 3 (Gwahardd Anifeiliaid fel Gwobrau) a 4 (Achos Busnes Amlinellol a Strategol – Tai Gofal Ychwanegol Aethwy) fel eitemau newydd ar gyfer cyfarfod 12 Rhagfyr 2023 y Pwyllgor Gwaith.
- Aildrefnwyd Eitem 5 (Rhenti Tai y CRT a Thaliadau Gwasanaeth Tai 2024/5) i gyfarfod 12 Rhagfyr 2023 o'r Pwyllgor Gwaith.
- Eitem 20 (Adroddiad Cydraddoldeb Blynyddol 2022/23 a Chynllun Cydraddoldeb Strategol 2024-2028) fel eitem newydd ar gyfer cyfarfod 20 Chwefror 2024 y Pwyllgor Gwaith.
- Aildrefnwyd Eitem 29 (Asesiad o'r Farchnad Tai Lleol) i gyfarfod 19 Mawrth 2024 o'r Pwyllgor Gwaith.
- Eitem 32 (Adroddiad Blynyddol Safonau'r Gymraeg 2023/24) fel eitem newydd ar gyfer penderfyniad dirprwyedig gan yr Aelod Portffolio ym mis Mehefin 2024.
- Eitem 34 (Cerdyn Sgorio Corfforaethol Chwarter 4 2023/24) fel eitem newydd ar gyfer cyfarfod y Pwyllgor Gwaith ym mis Mehefin 2024.
- Eitemau 35 i 37 (adroddiadau monitro'r gyllideb) fel eitemau newydd ar gyfer cyfarfod y Pwyllgor Gwaith ym mis Mehefin 2024.

Penderfynwyd cadarnhau Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith wedi'i diweddarau am y cyfnod Rhagfyr 2023 – Gorffennaf 2024 gyda'r newidiadau a amlinellwyd yn y cyfarfod.

5. MONITRO'R CERDYN SGORIO – CHWARTER 2 2023/24

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid a oedd yn cynnwys Cerdyn Sgorio Corfforaethol Chwarter 2 2023/24 i'w ystyried gan y Pwyllgor Gwaith.

Cyflwynodd y Cynghorydd Carwyn Jones, Aelod Portffolio Busnes Corfforaethol a Phrofiad Cwsmer yr adroddiad gan dynnu sylw at y ffaith bod 91% o'r dangosyddion perfformiad yn perfformio uwchlaw neu o fewn 5% o oddefgarwch i'w targedau, sy'n galonogol ar ddiwedd Chwarter 2. Mae rhai o'r straeon cadarnhaol yn cynnwys dangosyddion y Cynllun Atgyfeirio Ymarfer Corff Cenedlaethol (NERS), nifer y tai gwag sy'n cael eu defnyddio unwaith eto, dangosyddion Gwasanaethau Oedolion a Theuluoedd, dangosyddion Gwasanaethau Plant a Theuluoedd, dangosyddion digartrefedd, rheoli gwastraff a dangosyddion priffyrdd. Er nad oedd dadansoddiad llawn o'r dangosyddion perfformiad iechyd corfforaethol ar gyfer y chwarter wedi bod yn bosibl, mae mwyafrif (67%) y dangosyddion lle mae data ar gael yn erbyn targedau sy'n cael eu monitro yn yr adran hon yn perfformio'n dda ac maent yn Wyrdd neu'n Felyn. Ar ddiwedd Chwarter 2 mae'r perfformiad yn erbyn y targed yn Goch mewn perthynas â dyddiau a gollwyd i absenoldeb am bob gweithiwr cyfwerth ag amser llawn (FTE) ond dylid nodi bod salwch tymor hir yn ffactor dylanwadol ac yn cyfateb i 62% o'r cyfraddau absenoldeb ar gyfer y cyfnod. Mae'r meysydd sy'n cael eu monitro gan y Tîm Arweinyddiaeth i sicrhau gwelliannau i'r dyfodol yn cynnwys y diwrnodau cyfartalog a gymerir i ddarparu grant Cyfleusterau i'r Anabl a'r amser a gymerir i ddarparu unedau llety y gellir eu gosod yn y Gwasanaethau Tai, canran yr apeliadau cynllunio a wrthodwyd a nifer y

ceisiadau Rhyddid Gwybodaeth yr ymatebwyd iddynt o fewn yr amserlen oherwydd y diffyg data sydd ar gael ar gyfer yr ail chwarter ar gyfer y gweithgaredd hwn. Er bod y rhagolygon ar gyfer sefyllfa ariannol y Cyngor wedi gwella o'r hyn a adroddwyd ar ddiwedd Chwarter 1, rhagwelir y bydd gorwariant o hyd ar ddiwedd y flwyddyn gyda chyllidebau rhai gwasanaethau o dan bwysau. Craffir ar wariant er mwyn cyfyngu ar y gorwariant.

Rhoddodd y Cynghorydd Douglas Fowle, Cadeirydd y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol adroddiad o gyfarfod 21 Tachwedd 2023 y Pwyllgor lle craffwyd ar adroddiad Cerdyn Sgorio Chwarter 2. Cadarnhaodd fod y Pwyllgor wedi bod yn falch o nodi bod 91% o'r dangosyddion yn perfformio'n dda a'u bod wedi gofyn am sicrwydd y byddai'r tri dangosydd sy'n tanberfformio yn gwella. Nodwyd y gorwariant a ragwelir a gofynnwyd sut mae pwysau cyllidebol yn cael eu rheoli a'u lliniaru. Gofynnodd yr Aelodau gwestiynau hefyd am y camau sy'n cael eu dilyn mewn ymateb i'r cynnydd yn y dyddiau cyfartalog a gollwyd i absenoldeb am bob gweithiwr cyfwerth ag amser llawn. Nodwyd nifer yr apeliadau cynllunio a wrthodwyd a chodwyd cwestiynau ynghylch effaith y mesurau lliniaru a gyflwynwyd. Trafodwyd y ddau ddangosydd sy'n tanberfformio yn adran gwasanaethau tai sy'n ymwneud â'r dyddiau cyfartalog a gymerwyd i ddarparu grant Cyfleusterau i'r Anabl a'r amser a gymerir i ddarparu unedau llety y gellir eu gosod (Dangosyddion 28 a 29 yn y drefn honno) a gofynnwyd am waith pellach ar y meysydd hyn. Gofynnwyd cwestiynau hefyd am ddangosyddion lleol i fesur perfformiad mewn cysylltiad â tharged sero net y Cyngor. Yn dilyn ei drafodaethau, cytunodd y Pwyllgor i argymhell adroddiad cerdyn sgorio Chwarter 2 2023/24 a'r mesurau lliniaru a oedd ynddo i'r Pwyllgor Gwaith a hefyd penderfynodd sefydlu grŵp gorchwyl a gorffen Sgriwtini i archwilio perfformiad yn erbyn Dangosydd 29 yn y Gwasanaethau Tai gyda chais i grŵp swyddogion ddadansoddi'r perfformiad yn erbyn Dangosydd 28 gyda'r bwriad o wella perfformiad y gweithgareddau hyn sy'n gysylltiedig â thai.

Dywedodd y Prif Weithredwr ei bod yn braf gweld perfformiad yn dal ei dir ar ddiwedd Chwarter 2. Tynnodd sylw at absenoldeb salwch fel maes pwysig i'w fonitro wrth symud i'r trydydd chwarter gan fod iddo oblygiadau ehangach ar gyfer perfformiad y tîm a'r gwasanaeth. Croesawodd y ffaith y byddai Sgriwtini yn trafod i geisio ymchwilio'n ddyfnach i'r data y tu ôl i'r ddau darged a fethwyd yn y Gwasanaethau Tai gan fod y dystiolaeth yn awgrymu y gallai hynny fod o gymorth i ddeall y ffactorau sy'n dylanwadu ar berfformiad y dangosyddion hynny.

Cydnabu aelodau'r Pwyllgor Gwaith y perfformiad cadarnhaol yn gyffredinol a'r ymdrechion a wnaed i gynnal lefel y perfformiad ar adeg anodd. Nodwyd y meysydd amlwg a rhoddwyd sicrwydd y byddai gwaith monitro'n cael ei wneud a sylw'n cael ei roi i'r meysydd hynny lle methwyd y targed. Pwysleisiodd Aelodau'r Pwyllgor Gwaith ei bod yn bwysig egluro'r cyddestun ar gyfer y dangosyddion sy'n tanberfformio; cyfeiriodd y Cynghorydd Gary Pritchard, Aelod Portffolio Plant, Ieuenctid a Gwasanaethau Tai at achosion cymhleth sy'n gallu effeithio'n sylweddol ar yr amserlen o ran darparu grant Cyfleusterau i'r Anabl (Dangosydd 28); cyfeiriwyd hefyd at ddiffyg contractwyr/gweithwyr sy'n gallu effeithio ar yr amser a gymerir i wneud eiddo y mae angen ei adnewyddu yn barod i'w hail-osod fel ffactor ym mherfformiad Dangosydd 29. Diolchodd y Cynghorydd Pritchard i'r pwyllgor Sgriwtini am y drafodaeth a'r adborth mewn perthynas â'r dangosyddion hyn ar gyfer gweithgareddau Tai ac roedd yn awyddus i gyfrannu at y gwaith pellach y bwriedir ei wneud. Canmolodd y perfformiad o ran dod ag eiddo gwag yn ôl i ddefnydd - roedd wedi rhagori ar y targed - ynghyd â Dangosyddion Perfformiad Gwasanaethau Plant a oedd i gyd yn Wyrdd ar wahân i un a oedd yn Felyn ac o fewn 5% i'r targed a oedd yn arbennig o dda yng ngoleuni'r cynnydd mewn atgyfeiriadau i'r gwasanaeth ac effaith yr argyfwng costau byw. Yn yr un modd, tynnodd y Cynghorydd Nicola Roberts sylw at y ffaith bod dau o'r tri dangosydd cynllunio yn Wyrdd a bod yr unig ddangosydd sy'n tanberfformio mewn perthynas â nifer yr apeliadau cynllunio a wrthodwyd sy'n cynnwys nifer fach iawn o achosion o gymharu â nifer y ceisiadau cynllunio yr ymdrinniwyd â nhw yn y cyfnod.

Penderfynwyd derbyn yr adroddiad Monitro'r Cerdyn Sgorio ar gyfer Chwarter 2 2023/24 a nodi'r meysydd y mae'r Tîm Arweinyddiaeth yn eu harchwilio er mwyn eu rheoli a sicrhau gwelliannau yn y dyfodol fel yr amlinellir yn yr adroddiad.

6. MONITRO'R GYLLIDEB REFENIW - CHWARTER 2 2023/24

Cyflwynwyd adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 a oedd yn nodi perfformiad ariannol gwasanaethau'r Cyngor ar ddiwedd Chwarter 2, 2023/24 i'w ystyried gan y Pwyllgor Gwaith.

Cyflwynodd y Cynghorydd Robin Williams, Dirprwy Arweinydd ac Aelod Portffolio Cyllid yr adroddiad gan ddweud, yn seiliedig ar y data hyd at ddiwedd Chwarter 2, bod y sefyllfa ariannol gyffredinol a ragwelir ar gyfer 2023/24 gan gynnwys Cyllid Corfforaethol a chronfa'r Dreth Gyngor yn dangos gorwariant o £0.364m sy'n cynrychioli 0.21% o gyllideb net y Cyngor ar gyfer 2023/24. Er bod y sefyllfa hon yn well na'r hyn a adroddwyd ar ddiwedd Chwarter 1 ac yn berfformiad cadarn o ystyried yr heriau, mae rhai gwasanaethau, yn benodol Gofal Cymdeithasol - Oedolion a Phlant yn parhau dan bwysau sylweddol fel yr adlewyrchir gan Dabl 1 yn yr adroddiad ac mae'r gorwario gan y gwasanaethau hynny'n cael ei wrthbwyso gan danwariant mewn gwasanaethau eraill o fewn y Cyngor. Cyfeiriodd Aelod Portffolio Cyllid at Ddatganiad yr Hydref Llywodraeth y DU yr wythnos diwethaf. Nid oedd yn sôn am gyllid ychwanegol ar gyfer llywodraeth leol naill ai yng Nghymru na Lloegr. Roedd hyn yn peri pryder yn enwedig o ystyried cyflwr enbydus rhai cynghorau o safbwynt cyllid. Mae'n annhebygol y bydd swm ychwanegol o £305m i Gymru (sy'n golygu cynnydd mewn gwariant yn Lloegr) hyd yn oed yn talu'r cynnydd yng nghostau cyflogau yng Nghymru cyn i'r pwysau sy'n deillio o gostau pensiwn Athrawon uwch hefyd gael eu hystyried. Mae sefyllfa ariannol awdurdodau lleol Cymru felly yn peri pryder.

Dywedodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151, er bod y ffigurau, sy'n seiliedig ar chwe mis o wariant gwirioneddol yn gadarnach, gall cyfnod y gaeaf sydd o'n blaenau fod yn heriol yn enwedig ar gyfer Gofal Cymdeithasol Oedolion a Phrifyrdd. Nid yw'r argyfwng costau byw wedi dod i ben ac mae'n debygol o arwain at gynnydd yn y galw am nifer o wasanaethau'r Cyngor. Er bod y dyfarniad cyflog ar gyfer staff nad ydynt yn addysgu ar gyfer 2023/24 wedi'i setlo a'r costau'n cael eu talu o'r ddarpariaeth bresennol, mae'r setliad yr un fath â'r swm a gynigiwyd gan y Cyflogwyr yn ôl ym mis Mawrth 2023, ac nid oes unrhyw arwydd y bydd Llywodraeth Cymru yn darparu cyllid grant ychwanegol i dalu cost y codiad cyflog i Athrawon o fis Medi 2023, fel y gwnaeth yn 2022. Mae'r prif amrywiadau yn y gyllideb yn yr adroddiad yn ymwneud â gwasanaethau Oedolion a Phlant. Mae sefyllfa gwasanaethau Oedolion wedi gwella tra bod gwasanaethau Plant wedi dirywio, yn bennaf oherwydd costau ychwanegol o ganlyniad i newidiadau i'r lleoliadau presennol. Mae incwm Y Dreth Gyngor yn agos at y gyllideb ac mae cyfraddau casglu'r Dreth Gyngor wedi dychwelyd i'r lefelau cyn Covid. Mae ad-daliad o £1.2m ar y cyfraddau sy'n daladwy ar Oriol Ynys Môn wedi'i sicrhau yn dilyn apêl a bydd yn cael ei ychwanegu at falansau'r Cyngor.

Ystyriodd aelodau'r Pwyllgor Gwaith yr adroddiad ac ymysg y materion a godwyd oedd y posibilrwydd y bydd Llywodraeth Cymru yn gosod cosb am beidio â chyflawni targedau ailgylchu ar gyfer 2021/22 a 2022/23 a allai effeithio ar sefyllfa alldro y Gwasanaeth Rheoli Gwastraff er y nodwyd hefyd fod cyfraddau ailgylchu ar i fyny eto gyda chymorth mewnbyn gan WRAP Cymru. Cydnabu'r Aelodau fod llawer o heriau o'n blaenau yn enwedig o ran cyllideb 2024/25 a bod rhai gwasanaethau'n dod dan bwysau cynyddol, yn enwedig gofal cymdeithasol ar ôl blynyddoedd lawer o danfuddsoddi yn genedlaethol. Pwysleisiwyd ei bod yn bwysig parhau i fonitro perfformiad y gyllideb fel y gellir nodi a pharatoi pwyntiau gwasgu wrth baratoi cyllideb 2024/25. Trafodwyd yr amserlen o ran trafodaethau ynglŷn â setliadau cyflog 2024/25 a'r goblygiadau ar gyfer pennu'r gyllideb, gyda'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 yn cynghori y bydd setliadau cyflog ar gyfer 2024/25 yn parhau i fod yn heriol oherwydd y cynnydd yn y Cyflog Byw Cenedlaethol a fydd yn effeithio

ar y sector gofal yn benodol a thrwy hynny ar y Cyngor fel comisiynydd gwasanaethau gofal a hefyd oherwydd y gyfradd chwyddiant bresennol. Bydd yn rhaid gwneud darpariaeth ar gyfer codiadau cyflog yn y gyllideb ddrafft hyd nes y cadarnheir cais yr Undeb a chynnig y Cyflogwr ar gyfer 2024/25 ar ôl y Flwyddyn Newydd.

Penderfynwyd –

- **Nodi'r sefyllfa a amlinellir yn Atodiadau A a B yr adroddiad mewn perthynas â pherfformiad ariannol yr Awdurdod hyd yma a'r alldro a ddisgwylir ar gyfer 2023/24;**
- **Nodi'r crynodeb o gyllidebau wrth gefn ar gyfer 2023/24, y manylir arnynt yn Atodiad C;**
- **Nodi'r modd y caiff costau asiantaeth ac ymgynghorwyr eu monitro ar gyfer 2023/24 yn Atodiadau CH a D.**

7. MONITRO'R GYLLIDEB GYFALAF – CHWARTER 2 2023/24

Cyflwynwyd adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 a oedd yn nodi perfformiad ariannol cyllideb gyfalaf y Cyngor ar ddiwedd Chwarter 2, 2023/24 i'w ystyried gan y Pwyllgor Gwaith.

Cyflwynodd y Cynghorydd Robin Williams, Dirprwy Arweinydd ac Aelod Portffolio Cyllid yr adroddiad gan gadarnhau bod cyfanswm y gyllideb gyfalaf ar gyfer 2023/24 yn £60.018m sy'n cynnwys y CRT, llythriad o 2022/23, a ariannwyd gan grant, cynlluniau ychwanegol a ychwanegwyd at y rhaglen ynghyd â gwelliannau ers i'r gyllideb wreiddiol gael ei gosod fel y dangosir yn y tabl ym mharagraff 1.2 o'r adroddiad. Er bod y gwariant a broffiliwyd hyd at 30 Medi 2023 yn £19m, y gwariant gwirioneddol yw £18.704m neu £19.616m pan ystyrir gwariant a ymrwymwyd gwerth £912k. Mae'r rhan fwyaf o'r prosiectau ar y trywydd iawn i'w cwblhau o fewn y gyllideb ac er bod disgwyl i rai cynlluniau danwario ar hyn o bryd, mae'r cyllidebau wedi'u hymrwymo ac mae gofyn amdanynt, a gofynnir i'r cynlluniau hyn lithro i 2024/25 er mwyn eu cwblhau yn y flwyddyn ariannol nesaf.

Pwysleisiodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 nifer y cynlluniau cyfalaf sydd bellach yn cael eu cefnogi gan gyllid grant gyda chyllid cyfalaf craidd wedi gostwng mewn termau real dros y blynyddoedd diwethaf. Cyfeiriodd hefyd at y mater o ddelio â darganfod concrit RAAC mewn dwy o ysgolion yr Ynys a oedd yn golygu bod llai o gapasiti ar gyfer gweithgareddau eraill yn ystod y misoedd diwethaf wrth i'r Gwasanaeth Eiddo roi sylw i'r broblem.

Cydnabu aelodau'r Pwyllgor Gwaith natur fregus y gyllideb gyfalaf a'r diffyg buddsoddiad go iawn mewn cyllid cyfalaf dros nifer o flynyddoedd. Roedd yr aelodau hefyd yn gwerthfawrogi ymdrechion y Gwasanaeth Eiddo wrth ymateb gyda chydweithwyr yn y Gwasanaeth Dysgu a'r ddwy ysgol i fynd i'r afael â phroblem concrit RAAC.

Penderfynwyd –

- **Nodi cynnydd y gwariant a'r derbyniadau yn erbyn y gyllideb gyfalaf ar gyfer 2023/24 yn Chwarter 2.**
- **Cymeradwyo'r cynlluniau ychwanegol gwerth £7.319m a ychwanegwyd i'r rhaglen gyfalaf a'r cyllid diwygiedig, yn unol ag Atodiad C yr adroddiad, a fydd yn rhoi cyllideb gyfalaf o £60.018m ar gyfer 2023/24.**

8. MONITRO CYLLIDEB Y CYFRIF REFENIW TAI – CHWARTER 2 2023/24

Cyflwynwyd adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 a oedd yn nodi perfformiad ariannol y Cyfrif Refeniw Tai ar gyfer Chwarter 2 2023/24 i'w ystyried gan y Pwyllgor Gwaith.

Cyflwynodd y Cynghorydd Robin Williams, Dirprwy Arweinydd ac Aelod Portffolio Cyllid yr adroddiad a oedd yn amlinellu perfformiad refeniw a chyllideb gyfalaf y Cyfrif Refeniw Tai am y cyfnod a'r alldro a ragwelir ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2024. Yn ôl yr adroddiad mae'r gyllideb refeniw gyda gwarged a gynlluniwyd o £8,044k. Y gyllideb gyfalaf gros ar gyfer 2023/24 yw £19,988k. Mae grantiau a chyllid arall gwerth £6,898k yn gostwng y gyllideb net i £13,090k. Roedd cyfuniad o'r gyllideb refeniw a'r gyllideb gyfalaf wedi'i haddasu yn rhoi diffyg a gynlluniwyd o £5,046k, a fyddai'n cael ei gyllido o gronfa wrth gefn y CRT. Mae cyllideb refeniw y CRT yn dangos tanwariant ar ddiwedd yr ail chwarter o £600k o'i gymharu â'r gyllideb a broffiliwyd fel y nodir yn Atodiad A i'r adroddiad. Mae gwariant cyfalaf £940k yn uwch na'r gyllideb a broffiliwyd ar ddiwedd y chwarter. Mae'r gwariant a ragwelir £1,890k yn uwch na'r gyllideb ar ddiwedd y flwyddyn fel y manylir yn Atodiad B i'r adroddiad. Y diffyg a ragwelir gan gyfuno refeniw a chyfalaf bellach yw £4,702k, £343k yn llai na'r gyllideb.

Roedd balans agoriadol y CRT yn £12,107k. Roedd y gyllideb ddiwygiedig yn caniatáu ar gyfer defnyddio £5,046k o'r balans hwn. Fodd bynnag, bydd y rhagolygon diwygiedig a nodir uchod yn defnyddio £4,702k yn unig. Mae hyn yn rhoi balans o £7,405k erbyn diwedd y flwyddyn ariannol. Mae'r balans hwn wedi'i glustnodi ar gyfer dibenion penodol, felly, mae ond ar gael i gyllido gwariant y CRT yn y dyfodol.

Pwysleisiodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 statws y Cyfrif Refeniw Tai ar wahân i Gronfa Gyffredinol y Cyngor gyda'i hincwm yn deillio o renti'r stoc dai ac nid o grant Llywodraeth Cymru. Mae unrhyw incwm dros ben yn cael ei ail-fuddsoddi i uwchraddio a chynnal y stoc bresennol i Safonau Ansawdd Tai Cymru a defnyddir balansau o gronfa wrth gefn y CRT sydd wedi cronni dros nifer o flynyddoedd i ariannu gwariant cyfalaf. Gall y CRT hefyd fenthycu i fuddsoddi mewn datblygu tai cyngor newydd. Mae'r Cyfrif Refeniw Tai mewn sefyllfa gadarn ac mae'n cynhyrchu incwm dros ben a thrwy hynny mae modd iddo ail-fuddsoddi arian a defnyddio pwerau benthyca i helpu i ddatblygu rhagor o dai yn unol â'r strategaeth sydd wedi'i chynnwys yng Nghynllun Busnes y CRT. Mae Atodiad C i'r adroddiad yn manylu ar yr unedau tai sydd wedi'u cynllunio a/neu'n cael eu datblygu a'r gyllideb datblygiadau ar gyfer 2023/24.

Penderfynwyd nodi'r canlynol –

- **Y sefyllfa a nodir mewn perthynas â pherfformiad ariannol y Cyfrif Refeniw Tai (CRT) ar gyfer Chwarter 2 2023/24.**
- **Yr alldro a ragwelir ar gyfer 2023/24.**

9. SYLFAEN Y DRETH GYNGOR 2024/25

Cyflwynwyd adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 i bwrpas gosod sylfaen dreth y Cyngor ar gyfer 2024/25 i'w ystyried gan y Pwyllgor Gwaith.

Cyflwynodd y Cynghorydd Robin Williams, Dirprwy Arweinydd ac Aelod Portffolio Cyllid yr adroddiad gan ddweud bod gofyn i'r Cyngor, fel yr awdurdod bilio, gyfrifo Sylfaen y Dreth Gyngor ar gyfer ei ardal, a gwahanol rannau o'i ardal, a bod yn rhaid rhoi gwybod beth yw'r symiau hyn i'r cyrff sy'n codi praeseptau ac ardollau erbyn 31 Rhagfyr 2023. Eleni, mae Llywodraeth Cymru wedi gofyn am y wybodaeth i bwrpas gosod y Grant Cynnal Refeniw erbyn 14 Tachwedd 2023, ac i bwrpas pennu'r dreth (wedi cadarnhad gan y Pwyllgor Gwaith) erbyn 5 Ionawr 2024. Y ffigwr a gyfrifwyd ar gyfer sylfaen y Dreth Gyngor i'w

ddefnyddio gan Lywodraeth Cymru i osod y Grant Cynnal Refeniw ar gyfer y Cyngor ar gyfer 2024/25 yw 31, 241.64, gostyngiad o 0.10% ar y flwyddyn flaenorol. Nid yw'r ffigur hwn yn cynnwys addasiadau ar gyfer premiymau a'r disgowntiau a roddir gan rhai awdurdodau ar gyfer eiddo Dosbarthiadau A, B a C (nid yw hyn yn effeithio ar Ynys Môn gan na roddir disgowntiau o'r fath). Y ffigur ar gyfer y Sylfaen Dreth i bwrpas gosod trethi sy'n cynnwys addasiadau ar gyfer premiymau yw 33,170.03, cynnydd o 1.07% o'i gymharu â'r flwyddyn flaenorol.

Eglurodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 y broses o gyfrifo Sylfaen y Dreth Gyngor er mwyn i Lywodraeth Cymru bennu lefel y Grant Cynnal Refeniw a hefyd er mwyn pennu trethi lleol a'r ffactorau dan sylw, gan gynnwys yn achos yr olaf y cynnydd yn y premiwm ail gartrefi o 75% i 100% y disgwylir iddo gael ei gadarnhau gan y Cyngor Llawn wrth osod y gyllideb ym mis Mawrth, 2024 ac sy'n cyfrif am y cynnydd yn y sylfaen dreth. Cyfeiriodd at newidiadau yn y sylfaen dreth o gymharu â'r flwyddyn flaenorol ar gyfer y Dreth Gyngor safonol, tai gwag, ac ail gartrefi gan nodi, er bod nifer yr eiddo sy'n destun y premiwm ail gartrefi wedi gostwng, mae'r cynnydd arfaethedig yn y gyfradd premiwm o 75% i 100% wedi cael effaith sylweddol ar yr elfen hon o'r sylfaen dreth. Bydd y newidiadau yn y sylfaen dreth yn effeithio ar fan cychwyn y Cyngor ar gyfer y gyllideb refeniw ar gyfer 2024/25.

Penderfynwyd –

- **Nodi cyfrifiad Sylfaen y Dreth Gyngor gan y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151, fydd yn cael ei ddefnyddio gan Lywodraeth Cymru ar gyfer cyfrifo'r Grant Cynnal Refeniw i Gyngor Sir Ynys Môn am y flwyddyn ariannol 2024/25, sef 31,241.64 (Rhan E6 o Atodiad A yn yr adroddiad)**
- **Cymeradwyo'r cyfrifiad at ddiben pennu Sylfaen y Dreth Gyngor gan y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 am y cyfan o'r ardal ac am rannau ohoni am y flwyddyn 2024/25 (Rhan E6 o Atodiad A yn yr adroddiad)**
- **Yn unol â Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 a Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyfrifo Sylfaen y Dreth Gyngor) (Cymru) 1995 (SI19956/2561), fel y cawsant eu diwygio gan SI1999/2935 a Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyfrifo Sylfaen y Dreth Gyngor) a'r Dreth Gyngor (Dosbarthiadau Rhagnodedig o Anheddau) (Cymru) (Diwygiad) 2004 a Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyfrifo Sylfaen y Dreth Gyngor) (Cymru) (Diwygiad) 2016, y rhain yw'r cyfansymiau y mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi eu cyfrif fel Sylfaen y Dreth am 2024/25 sef 33,170.03, ac am y rhannau hynny o'r ardal fel sydd wedi eu rhestru yn y tabl o dan argymhelliad 3 yn yr adroddiad.**

10. STRATEGAETH TAI GWAG 2023-28

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Gwasanaethau Tai a oedd yn cynnwys Cynllun Strategol Tai Gwag ar gyfer 2023 i 2028 i'w ystyried a'i gymeradwyo.

Cyflwynodd y Cynghorydd Gary Pritchard yr adroddiad gan ddweud bod y Cynllun yn elfen bwysig o weledigaeth y Pwyllgor Gwaith y dylai pawb gael yr hawl i alw rhywle'n gartref. Mae'r Cynllun yn ceisio sicrhau bod cyn lleied â phosibl o dai gwag ac yn annog perchnogion i ddod â thair'n ôl i ddefnydd unwaith eto. Mae 612 o dai gwag ar Ynys Môn ar hyn o bryd gyda 908 o geisiadau ar gofrestr tai cymdeithasol y Cyngor am lety addas o fis Mawrth 2023; byddai dod â'r eiddo hynny yn ôl i ddefnydd yn gwneud gwahaniaeth sylweddol ym mywydau'r rhai sy'n aros am gartref. Dywedodd y Cynghorydd Pritchard ei fod wedi gweld sawl eiddo gwag sydd wedi dod yn ôl i ddefnydd yn ei ward ei hun ac wedi dod yn gartrefi i bobl o'r ardal a fyddai fel arall yn dal i gael trafferth dod o hyd i lety neu mewn rhai achosion yn gorfod cysgu yng nghartrefi ffrindiau neu berthnasau. Mae'r gwaith a wnaed i sicrhau hyn yn haeddu canmoliaeth ac mae'n destun balchder.

Dywedodd Rheolwr Gwasanaeth Tai (Strategaeth, Comisiynu a Pholisi) fod y Cynllun yn esbonio pam fod mabwysiadu dull strategol o fynd i'r afael â mater tai gwag yn bwysig o ystyried y galw am dai addas a phwysau tai presennol. Mae'r Cynllun yn nodi pedwar prif amcan ac yn manylu ar sut y bydd y rheini'n cael eu cyflawni; mae'n cydnabod bod dod â thai gwag yn ôl i ddefnydd yn waith partneriaeth ac mae'n cynnwys cydweithio â gwasanaethau eraill y Cyngor ac asiantaethau allanol i ddelio â'r gwahanol agweddau ar gartrefi gwag a deddfwriaethau amrywiol.

Cadarnhaodd Pennaeth Gwasanaethau Tai fod y Cynllun Strategol yn crynhoi gweledigaeth y Cyngor ar gyfer dod â thai gwag yn ôl i ddefnydd yn unol â'r dull y mae wedi'i gymryd dros nifer o flynyddoedd sydd ers 2017 wedi gweld 525 o gartrefi gwag yn cael eu defnyddio unwaith eto. Mae'r Cyngor wedi sefydlu sylfaen gref ar gyfer y gwaith o fynd i'r afael â thai gwag ac mae'n cael ei ystyried ar flaen y gad o ran y gweithgaredd hwn.

Rhoddodd y Cynghorydd Douglas Fowlie, Cadeirydd y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol adroddiad o gyfarfod 21 Medi 2023 y Pwyllgor a oedd yn ystyried y Cynllun Strategol Tai Gwag a chadarnhaodd, wrth argymhell y Cynllun i'r Pwyllgor Gwaith, fod yr Aelodau wedi trafod y dull o fynd i'r afael â thai gwag hirdymor a phroblemus, y cyfraniad y mae'r Cynllun yn ei wneud tuag at gyflawni amcanion corfforaethol y Cyngor, i ba raddau y mae'r Cynllun yn dibynnu ar fewnbwn gan bartneriaid a gwasanaethau eraill a'r heriau o ran ymgysylltu â pherchnogion tai gwag y sector preifat.

Croesawodd aelodau'r Pwyllgor Gwaith y Cynllun Strategol fel parhad o'r gwaith da a wnaed gan Wasanaethau Tai i ddelio â chartrefi gwag dros nifer o flynyddoedd a thynnwyd sylw at rhai o'r straeon llwyddiannus i drawsnewid safleoedd anodd fel Clwb Cymdeithasol Biwmares, Clwb Hen Snwcer yng Nghaerdybi yn ogystal â Phlas Alltran yng Nghaerdybi a dod â nhw yn ôl i ddefnydd er budd pobl leol a chymunedau lleol. Wrth gefnogi'r Cynllun, gofynnodd y Pwyllgor Gwaith am sicrwydd ynglŷn â pha mor ddigonol yw adnoddau tai gwag y Gwasanaethau Tai er mwyn gallu cyflawni amcanion y Cynllun dros y tymor pum mlynedd.

Cadarnhaodd Pennaeth Gwasanaethau Tai, er bod y tîm yn fach, fod y gwasanaeth yn gwneud y defnydd gorau o'r adnoddau sydd ar gael iddo; nodwyd bod swydd cynorthwydd Tai Gwag wedi'i hariannu drwy'r Premiwm Tai Gwag sy'n hanfodol i gefnogi'r gwaith yn y maes hwn.

Wrth nodi bod 251 o gartrefi wedi bod yn wag am 3 blynedd neu fwy a bod 77 o gartrefi wedi bod yn wag ers 10 mlynedd, anogodd y Pwyllgor Gwaith berchnogion tai gwag hirdymor i ymgysylltu â'r Cyngor i weld pa gyngor a chymorth y gall ei gynnis i helpu i ddod â'r cartrefi hynny yn ôl i ddefnydd.

Penderfynwyd derbyn y Cynllun Strategol Tai Gwag 2023/28.

11. PORTHLADD RHYDD YNYS MÔN – DIWEDDARIAD AR BARATOI'R ACHOS BUSNES AMLINELLOL

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd a oedd yn nodi'r cynnydd o ran paratoi'r Achos Busnes Amlinellol ar gyfer Porthladd Rhydd Ynys Môn i'w ystyried gan y Pwyllgor Gwaith.

Rhoddodd y Cadeirydd rywfaint o wybodaeth gefndirol am y cais llwyddiannus am statws Porthladd Rhydd a chymeradwyo'r Cytundeb Cydweithio Cychwynnol ym mis Gorffennaf 2023 gyda gweithredwr y porthladd Stena Line. Trwy'r Cytundeb Cydweithio Cychwynnol, sefydlwyd Corff Llywodraethu dros dro ac mae'r Cyngor ar fin cwblhau cytundeb grant gyda Llywodraeth Cymru a ddefnyddiwyd i gefnogi'r broses o ddatblygu Achos Busnes Amlinellol

(OBC). Mae'r OBC yn cael ei ddatblygu yn unol â'r cyfarwyddyd drafft ar gyfer Porthladdoedd Rhydd Cymru gan na chyhoeddwyd y canllawiau terfynol tan fis Hydref 2023 ond does dim newid o'r fersiwn drafft. Mae'r adroddiad yn amlinellu'r gofynion wrth gwblhau'r OBC a'r materion dan sylw.

Cadarnhaodd y Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd fod yr amserlen ar gyfer paratoi a chyflwyno'r OBC wedi bod yn heriol, felly hefyd y dasg o gyflawni agweddau mwy technegol gofynion y canllawiau. Mae cryn dipyn o waith wedi'i gyflawni ac mae'r Cyngor mewn sefyllfa dda o ran y wybodaeth y mae wedi'i rhoi at ei gilydd ac o ran cyflawni'r targed ar gyfer dyddiad cyflwyno'r OBC. Mae sawl ffrwd waith yn parhau yn y cefndir gan gynnwys mewn perthynas â sero net, yr iaith Gymraeg, arloesi, cadwyni cyflenwi lleol a Gwaith Teg i sicrhau bod y cynnig yn un sy'n gweithio i Ynys Môn a rhanbarth ehangach y gogledd-orllewin. Bydd yr Achos Busnes Llawn yn cael ei baratoi'r flwyddyn nesaf a disgwylir penderfyniad terfynol gan Lywodraethau'r DU a Chymru ym mis Medi 2024. Yn ogystal â hyn, trefnwyd digwyddiad cymunedol yn Neuadd y Farchnad, Caergybi ar gyfer 1 Rhagfyr 2023 i roi cyhoeddusrwydd i bobl a helpu pobl i ddeall rhaglen Porthladd Rhydd Ynys Môn yn well a'r cyfleoedd sydd ynghlwm wrth y cynnig.

Diolchodd aelodau'r Pwyllgor Gwaith i'r tîm Datblygu Economaidd am ei ymdrechion hyd yma gan gydnabod bod llawer iawn o waith wedi'i gwblhau o fewn amserlen dynn yn ogystal â phwysigrwydd y wybodaeth a'r ddealltwriaeth leol y mae'r tîm wedi'u cyfrannu at y gwaith hwnnw. Er ei fod yn cydnabod y manteision y mae statws Porthladd Rhydd wedi'u cynllunio i'w creu o ran adfywio, creu swyddi, buddsoddi ac arloesi, pwysleisiodd y Pwyllgor Gwaith bwysigrwydd rheoli disgwyliadau gan dynnu sylw at y ffaith na fydd Porthladd Rhydd Ynys Môn yn weithredol tan ar ôl i'r Achos Busnes Terfynol gael ei gymeradwyo tua diwedd y flwyddyn nesaf. Mewn ymateb i ymholiad ynghylch cyflawni'r dyddiad targed ar gyfer cyflwyno'r OBC, cadarnhaodd y Rheolwr Datblygu Economaidd er bod yr amserlen yn heriol a bod gwaith i'w wneud eto, fod y Cyngor mewn sefyllfa dda i gyflwyno'r OBC i'r safonau disgwyliedig yn unol â dyddiad cyflwyno'r OBC ym mis Tachwedd.

Penderfynwyd –

- **Awdurdodi swyddogion i gwblhau'r Achos Busnes Amlinellol drafft.**
- **Dirprwyo awdurdod i'r Prif Weithredwr, mewn ymgynghoriad â'r Arweinydd ac Aelod Portffolio Datblygu Economaidd, y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro a'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151, i gymeradwyo a chyflwyno'r Achos Busnes Amlinellol i'w gymeradwyo gan Lywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru.**
- **Cytuno i eithrio'r penderfyniad rhag cael ei alw i mewn (gyda chytundeb Cadeirydd y Cyngor) gan y gallai hynny danseilio'r gwaith o gyflwyno'r Achos Busnes Amlinellol i'r naill Lywodraeth.**

12. GWAHARDD Y WASG A'R CYHOEDD

Penderfynwyd o dan Adran 100 (A)(4) o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972, gwahardd y wasg a'r cyhoedd o'r cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem ganlynol ar y sail ei fod yn cynnwys datgelu gwybodaeth eithriedig fel y'i diffinnir ym Mharagraff 14, Atodlen 12A o'r Ddeddf honno ac yn y Prawf Budd y Cyhoedd atodedig.

13. PORTHLADD RHYDD YNYS MÔN – TREFNIADAU LLYWODRAETHU A GWEITHREDOL

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd mewn perthynas â threfniadau llywodraethu a gweithredu Porthladd Rhyddid Môn i'w ystyried gan y Pwyllgor Gwaith.

Arweiniodd y Prif Weithredwr aelodau'r Pwyllgor Gwaith drwy'r adroddiad a oedd yn nodi'r materion i'w hystyried a'u datrys wrth ddod i benderfyniad a chytundeb ar llywodraethu ac agweddau gweithredol Porthladd Rhydd Ynys Môn. Atodwyd papur yn crynhoi safbwynt y Cyngor mewn perthynas â llywodraethu (Opsionau Llywodraethu Porthladd Rhydd Ynys Môn) fel Atodiad 1 i'r adroddiad. Cyngor Sir Ynys Môn fydd y Corff Cyfrifol ar gyfer Porthladd Rhydd Ynys Môn, mae'n ofynnol dynodi awdurdod lleol fel y corff cyfrifol fel un o amodau'r Llywodraethau. Mae Atodiad 2 yr adroddiad yn nodi rôl y Corff Cyfrifol fel y cytunwyd gan y Corff Llywodraethu Porthladd Rhydd, a sefydlwyd o dan y Cytundeb Cydweithio Dros Dro rhwng y Cyngor a Stena Line yn dilyn y cais llwyddiannus am statws Porthladd Rhydd. Roedd yr adroddiad hefyd yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am y sefyllfa o ran cyllid gweithredol a chyfalaf a safleoedd treth yng nghyd-destun paratoi'r OBC, y materion dan sylw a'r camau nesaf. Cynhwyswyd map o Safleoedd Treth fel Atodiad 3 i'r adroddiad. Nodwyd y byddai adroddiadau pellach ar y materion hyn yn cael eu cyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith maes o law wrth i'r gwaith fynd rhagddo a datblygu.

Penderfynwyd -

- **Cytuno y bydd Cyngor Ynys Môn yn gweithredu fel corff cyfrifol gyda'r cyfrifoldebau a amlinellir yn yr adroddiad.**
- **Dirprwyo'r awdurdod i'r Prif Weithredwr mewn ymgynghoriad â'r Arweinydd ac Aelod Portffolio Datblygu Economaidd, y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro a'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog 151 er mwyn symud ymlaen â'r trefniadau gyda phartneriaid eraill ar gyfer creu strwythur llywodraethu ar gyfer Porthladd Rhydd Ynys Môn a sicrhau cydymffurfiaeth lawn â gofynion llywodraethu priodol y Cyngor.**
- **Bod y Pwyllgor Gwaith yn derbyn adroddiad pellach ar y trefniadau llywodraethu a fydd yn nodi rôl y Cyngor o fewn strwythur llywodraethu Porthladd Rhydd Ynys Môn unwaith y bydd cynnydd pellach o ran y materion a amlinellir yn yr adroddiad.**

**Cynghorydd Llinos Medi
Cadeirydd**